

VORSTENOPDOEK Van Willem tot Willem

WILLEM I

Koning der Nederlanden van 1815 tot 1840

Dit is een typisch staatsieportret. Willem I (1772-1843) poseert zoals het een negentiende-eeuwse vorst betaamt: trots en zelfverzekerd. De schilder kiest opzettelijk voor een laag perspectief zodat de koning nog imposanter lijkt. De mantel met de hermelijnen voering valt dramatisch over de schouders van de vorst. Op de tafel liggen zijn regalia: de scepter en de kroon. Onder zijn mantel draagt Willem I het tenue van generaal van de landmacht en op de tafel ligt de bijbehorende hoed met grote witte pluimen. Met zijn rechterhand wijst hij naar een landkaart. Daarop zie je een stuk van het eiland Java. Dit portret was namelijk bestemd voor het paleis van de gouverneur-generaal in Nederlands-Indië.

WILLEM II

Koning der Nederlanden van 1840 tot 1849

Op dit portret portretteert de schilder koning Willem II (1792-1849) heel anders dan diens voorganger Willem I. Jan Adam Kruseman (1804-1862) schildert het portret meer in een romantische traditie. Willem II poseert nonchalant en ontspannen, zijn armen en benen over elkaar geslagen. De koning staat in een landschap dat onmiskenbaar Hollands aandoeft, maar dat geenszins de aandacht afleidt van het eigenlijke onderwerp. De hond straalt een en al gehoorzaamheid uit en wacht geduldig aan de voeten van zijn baasje. Het dier illustreert zo de vereiste leiderscapaciteiten van Willem.

WILLEM III

Koning der Nederlanden van 1849 tot 1890

Nicolaas Pieneman (1809-1860) was een van de beroemdste portretschilders van zijn tijd. Zijn relatie met koning Willem III (1817-1890) was niet alleen professioneel, maar ook vriendschappelijk. Hij was regelmatig te gast op Paleis Het Loo. Pieneman schildert meerdere staatsieportretten van Willem III. Per opdracht verschilt de houding van de koning, het formaat van het doek of de kleding van de vorst. Hier beeldt hij Willem af op een manier die veel overeenkomsten vertoont met het portret van Willem I. Ook hier is de vorst staand afgebeeld, ten voeten uit. Zijn hou-

ding straalt gezag uit. Hij gaat gekleed in zijn uniform en met een zware hermelijnen mantel over zijn schouders.

WILHELMINA

Koningin der Nederlanden van 1890-1948

De vrouwelijke kunstenaar Thérèse Schwartz (1851-1918) schildert in 1897-98 dit innemende staatsieportret van de kersverse koningin Wilhelmina (1880-1962). De schilderes gebruikt foto's als vertrekpunt voor het portret. De blanke huid van de vorstin, haar witte japon met ingeweven margrietten en de hermelijnen mantel steken scherp af tegen de donkere achtergrond. Schwartz besteedt veel aandacht aan de fonkelende juwelen. De kunstenaar was een veelgevraagde portrettiste en runde haar atelier als een moderne zakenvrouw. Dat was voor die tijd erg ongebruikelijk en leverde haar nogal wat kritiek op. Zo schreef een criticus het volgende scherpscherts-dicht: "Trees is 'n groote schilderes en telt als portrettist voor zes! Zij schildert voor een mooien duit, den een of and'ren ijdeltuit. Het is haar alles om het even, als ze maar fraaie lapjes geven."

JULIANA

Koningin der Nederlanden van 1948-1980

Dit sobere portret in blauwtinten brengt duidelijk een andere boodschap dan de typische staatsieportretten van eerdere vosten. Weg zijn de kroon en de scepter, weg is de hermelijnen mantel. Niets wijst er de kijker nog op dat je hier naar een vorstin kijkt. Nog een opvallend verschil met de portretten van haar voorgangers is dat Juliana (1909-2004) de toeschouwer aankijkt. Ze kijkt zelfs een beetje streng! Sierk Schröder (1903-2002) dankte zijn bekendheid aan zijn portretten van het koninklijk huis. Hij schilderde dit portret in opdracht van het Rijksmuseum.

BEATRIX

Koningin der Nederlanden van 1980-2013

Ans Markus schilderde in 1995 een staatsieportret voor de gemeente Tilburg, nadat ze de toenmalige burgemeester Brox had geschilderd voor het stadhuis. Zij mocht op bezoek bij Hare Majesteit in Huis ten Bosch en kreeg de mogelijkheid een paar uur om de koningin heen te lopen en haar goed te

observeren. Het schilderij van de 'Eenvoudige koningin' is hét moment dat de koningin naar haar kijkt. De houding en de manier van kijken vond Ans Markus interessant om te schilderen. Het geeft een koningin weer die in alle eenvoud, zonder toeters en bellen, vriendelijk naar de toeschouwer kijkt.

WILLEM ALEXANDER

Koning der Nederlanden van april 2013-heden

De Haagse portretschilder Remigius grijpt enerzijds terug op de traditionele ideeën over het staatsieportret en schildert Willem-Alexander krachtig en zelfverzekerd. Van onderaf om hem sterker te doen lijken en met de blik naar rechts, de toekomst in. Wij zien rechts als de toekomst, omdat dat ook de richting is waarin we lezen; van links naar rechts. Maar anderzijds wordt Willem-Alexander afgebeeld zonder enige opsmuk of kleding en tegen een egale achtergrond, waardoor alle aandacht wordt gericht op het gelaat zelf. Dat is natuurlijk weer een stuk minder traditioneel. Remigius probeert in zijn portretten de minder alledaagse kant van mensen te treffen: 'In het geval van Willem-Alexander niet de ietwat verkrampde glimlach die te vaak een grimas wordt, maar een blik die een vorst waardig is.'

EXPOSITIE ANS MARKUS

Op 19 en 20 mei 2013 open atelier Ans Markus op het Prinseneiland, Amsterdam. www.ansmarkus.nl

PORTRETLES REMIGIUS

Vanaf 1 mei 2013 geeft Remigius ook portretlessen op woensdagavond. www.remigius.eu

Joseph Paelinck, 'Willem I, Koning der Nederlanden' (1819), olieverf op doek, 227 x 155,5 cm, Rijksmuseum Amsterdam.

Jan Adam Kruseman, 'Willem II, Koning der Nederlanden' (1840), olieverf op doek, 286 x 200 cm, Rijksmuseum Amsterdam.

Nicolaas Pieneman, 'Willem III, Koning der Nederlanden' (1856), olieverf op doek, 93 x 62,5 cm, Rijksmuseum Amsterdam.

Thérèse Schwartz, 'Wilhelmina, Koningin der Nederlanden' (1897), olieverf op doek, 202 x 136 cm, Paleis Het Loo.

Sierk Schröder, 'Juliana, Koningin der Nederlanden' (1974), olieverf op doek, 100 x 75 cm, Rijksmuseum Amsterdam.

Ans Markus, 'Eenvoudige koningin' (1995), olieverf op linnen, 220 x 150 cm.

Remigius, 'De Koning' (2013), acryl op linnen, 60 x 50 cm.

